AUI, secțiunea III e, Lingvistică, tomul LX, 2014

Arsenie Boca, *Cărarea împărăției*. Particularități morfosintactice şi retorico-pragmatice

Luminița Hoarță Cărăuşu
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi

Cărarea Împărăției was written by Arsenie Boca, between 1946 and 1949, being continuously ”polished” during these years, as Monahia Zamfira Constantinescu declares in her work *Notă asupra Ediției I (Note on the First Edition)*. I used The Fifth Edition of the book, the Priest Conf. Dr. Simion Todoran and Monahia Zamfira Constantinescu edition, Deva, 2006, Publishing of the Romanian Saint Orthodox Episcopate of Arad, 358 pages. In *Notă asupra Ediției I (Note on the First Edition)*, it’s mentioned that the quotations from the Holy Scripture were given by Arsenie Boca according to the 1936 edition of the Holy Scripture and the 1939 edition translated by the Priests Prof. Vasile Radu and Gala Galaction. Our study highlights and analyse the main *morphologic, syntactic, rhetoric* and *pragmatic* particularities of Arsenie Boca’s book, *Cărarea Împărăției*.

Cărarea Împărăției a fost scrisă de către Arsenie Boca, între anii 1946 şi 1949, fiind, în toți aceşti ani, continuu „şlefuită”, după cum mărturiseşte Monahia Zamfira Constantinescu, în *Notă asupra Ediției I*[1]. Am utilizat Ediția a V-a a cărții, ediție îngrijită de Preot Conf. Dr. Simion Todoran şi Monahia Zamfira Constantinescu, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Deva, 2006, 358 p. În *Notă asupra Ediției I*, se menționează faptul că citatele din Sfînta Scriptură au fost date de Arsenie Boca după ediția din 1936 a Sfintei Scripturi şi ediția din 1939 tradusă de Preoții Prof. Vasile Radu şi Gala Galaction (Boca 2006: 345). Este o evidență faptul că, avînd în vedere formația teologică a lui Arsenie Boca, multe dintre particularitățile morfosintactice şi retorico-pragmatice ilustrate şi luate în discuție, în lucrarea de față, reprezintă rezultatul influenței pe care a avut-o asupra autorului textului analizat lectura textelor vechi religioase.

A. Particularități morfologice

I. Utilizarea locuțiunilor verbale

O particularitate a textului pe care îl propunem spre analiză constă în frecventa întrebuințare de către autor a *structurilor analitice, la nivel morfologic*, de tip *locuțiune verbală* (în lucrarea de față, vom face referire, de asemenea, la tipuri de *structuri analitice, la nivel de flexiune* (vezi, în acest sens, A. *Particularități morfologice*, II. *Diateza*, III. *Infinitivul* şi IV. *Viitorul*) şi la un tip de *structură*

[1] Vezi, în acest sens, Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*, Ediția a V-a, Editura Sfintei Episcopii *Ortodoxe române a Aradului*, Deva, 2006, *Notă asupra Ediției I*, p. 338.

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

analitică la nivel sintactic (vezi, în acest sens, B. *Particularități sintactice*, I. *Predicatul complex*). Oferim cîteva exemple de locuțiuni verbale excerptate din textul *Cărării Împărăției*:

„Prin urmare, calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuşi ca om adevărat, *făcându*-ni-*se pildă* întru toate" (p. 14);

„De aceea Dumnezeu îngăduie să vină asupra lor amăgiri puternice, ca *să dea crezământ* minciunii şi *să cadă sub osândă* toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea" (p. 15);

„Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 de secte, luntri sau biserici mincinoase, în care pe mulți îi *ia de minte* şi-i duce cu el" (p. 15);

„Poate că, pentru vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme îți *aduce aminte*, sub formă de necuviință, greşeala ce era s-o faci asupră-i." (p. 46);

„În vremea noastră circulă multe cărți care cuprind comunicări de dincolo. Aceste comunicări, mai ales cele care se dau pe sine a fi din partea sfinților sau chiar ale Mântuitorului însuşi, fără voie ne conduc la comparația lor cu Sfintele Evanghelii. La o atare confruntare *se dau de gol*." (p. 75);

„Calitatea literară, fondul, înălțimea gândirii, totul *dau de gol* un fals nerușinat şi nemaipomenit de îndrăzneț, pe care nu cred să-l poată face sufletele celor mutați de la noi, ci numai tatăl minciunii şi hristoşii mincinoşi" (p. 75);

„(Atunci) Şi Eu *îmi voi aduce aminte* de legământul Meu cu părinții lor, şi de pământ *Îmi voi aduce aminte*." (p. 94);

„Mulțime de oameni însă nici *grijă n-au* de cuvintele chemării acesteia, oricât le-ar vedea cu ochii şi ar trece prin ele." (p. 97);

„Asta, până nu-i afli prima spărtură a minții, de la care apoi toate meşteşugirile vicleanului trebuie *să-şi dea arama pe față*." (p. 184);

„Dacă socotim datoria părinților de a-şi supraveghea şi de a-şi preveni copiii, la vreme, despre aceste noutăți gingaşe, firește că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor, sau a lui Dumnezeu, ci părinții *au să dea seama*." (p. 241).

II. Diateza

Am selectat, din cadrul textului cărții, structurile analitice, la nivel de la flexiune, care reprezintă concretizarea, în planul expresiei şi în cel al conținutului, a diverse valori din cadrul diatezelor:

1. activă

1.a. valoarea obiectivă (verbe active pronominale obiective):

„astfel, *arătându-se* nemulțumit, nu primeşte decât bâta" (p. 19);

„Sufletul însă care *se mântuieşte* este acela care nu mai trăieşte pentru sine, ci pentru Dumnezeu" (p. 24);

„Viața şi dragostea lui întreagă este numai Dumnezeu, care-l face să uite de sine, iar când revine în lumea aceasta, *se urăşte* pe sine." (p. 24);

„*Nu ne propovăduim* pe noi, ci Dumnezeu *Se propovăduieşte* prin noi, singurul care are dreptul *să Se propovăduiască* pe Sine, fiind în stare să ne mântuiască." (p. 89).

1.b. valoarea posesivă (verbe active pronominale posesive):

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„cei ce *şi-au adunat* şi *şi-au strămutat* unite toate puterile făpturii lor de la lume şi vicii spre Dumnezeu, aceştia sunt cei ce au biruit lumea şi pe ei înşişi." (p. 24);

„Biserica e datoare să-şi cruțe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea oprește lucrul acesta şi-*şi previne* credincioşii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori şi ei de taine." (p.76);

„Trebuie să-i prinzi momeala pe care a înghițit-o şi care, de cele mai adesea, e căderea la laude, cu care tatăl minciunii *şi-a mângâiat* pruncul iubirii de sine, pe care l-a clocit cu atâta osârdie cel amăgit de minte." (p. 184).

2. reflexivă

2.a. valoarea impersonală[2]:

„Căci multe din cele ce ni *se întâmplă*, ni *se întâmplă* spre îndrumarea noastră" (p. 19);

„Mai înainte de a se zidi omul şi cele văzute, în lumea nevăzută a îngerilor, *s-a întâmplat* o nebună noutate: Lucifer şi ceata sa au vrut să fie ei mai presus de Dumnezeu." (p. 132);

„*S-a întâmplat* că lucruri clare ca lumina zilei să fie înțelese de oameni cu totul pe dos." (p. 209);

„Înțelegem, prin urmare, cum *se face* că s-a întunecat Dumnezeu aşa de tare în ochii păcătoşilor, încât aceştia ajung de bună credință, în răutatea necredinței care i-a cuprins şi li *se pare* că abia acum au ajuns la "adevăr"." (p. 87).

2.b. valoarea dinamică:

„Preoția Bisericii urmăreşte ca nici unul din fiii Tatălui *să nu se învrăjbească* în sine însuşi, sau să se rupă din obşte şi din dragostea lui Hristos" (p. 17);

„Bunătatea ta îi arde, şi *se trudesc* să te scoată de vină cu tot felul de ponoase" (p. 18);

„iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovniceşti, cad în primejdie de *a se îndrăgosti* aşa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting şi se pierd" (p. 24).

3. pasivă

Diateza pasivă are, în textul analizat, două forme:

3.1. pasivul reflexiv, formă a diatezei pasive în cadrul căreia complementul de agent nu este, de obicei, exprimat:

„Cu tot dinadinsul se atrage luarea aminte ca toată lupta aceasta *să nu se ducă* fără îndrumarea unui duhovnic iscusit" (p. 22).

[2] În *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, ediția nouă (GALR II 2005: 159), se vorbește, în cadrul construcțiilor reflexive, despre valoarea *impersonal-pasivă*. Se încadrează, în aceasta valoare, următoarele exemple excerptate din textul propus spre analiză: „De aceea *se zice* că în orice hotărâre avem libertatea voinței, adică putința de-a alege ce vrem." (p. 177-178); „*Se vede* că, de la o vreme, nu se mai mulțumea să rămână simplu săpaş de rând, ci şi-a pus în minte necuviința de-a intra în tainele din viața buruienilor." (p. 214).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

3.2. pasivul format din verbul auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat[3], formă însoțită sau nu de complementul de agent:

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, *să fie cercetați* de Maica Domnului şi de Puteri cereşti şi chiar pe Domnul să-l vadă." (p. 18);

„Iată prima ispitire prin plăcere: diavolul L-a creat om, văzându-L pe El mărturisit la Botez de Tatăl şi primind, ca om, pe Duhul înrudit, din ceruri, şi mergând în pustie ca *să fie ispitit* de el." (p. 28);

„Iar pentru că a luat femeia altuia, şi femeia sa *va fi luată* de alții dinaintea ochilor săi." (p. 41);

„Aci vorbim numai despre necazurile vieții de pe urma păcatelor, şi care, prin usturimea lor, au darul *să fie crezute* de cel ce trece prin ele." (p. 89);

„Dumnezeu îi prevenise pe mai marii templului prin vedenia lui Zaharia proorocul, ca să ia aminte, că şi ei *vor fi ispitiți*." (p. 31);

„În această luptă încă *suntem scutiți* prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată fioroasa lui prezență. (p. 33);

„Ea *a fost creată* pentru ca să se bucure de bunătatea dumnezeiască." (p. 131).

III. Infinitivul

Infinitivul are o frecvență relativ mare, în textul analizat, Arsenie Boca utilizînd timpul prezent al modului infinitiv, în numeroasele definiții pe care le propune şi în variate teoretizări:

„Gândul acesta iată cum îl exprimă Sf. Maxim Mărturisitorul, definind virtutea răbdării: „*A sta* neclintit în împrejurări aspre şi a răbda relele; *a aştepta* sfârşitul ispitirii şi *a nu da drumul* iuțimii la întâmplare; *a nu vorbi* neînțelept, nici *a gândi* ceva din cele ce nu se cuvin unui închinător al lui Dumnezeu" (p. 19);

„*A nu admite* existența personală a îngerilor căzuți şi *a nu recunoaşte* influența lor asupra vieții sufletului, asupra minții cu deosebire, dovedeşte fie un raționalism sec şi trufaş, fie o ignoranță a suficienței de sine. *A admite* răul ca pe un principiu paralel binelui înseamnă că ne cufundăm în adâncuri neguroase de istorie, când n-aveam o revelație precisă şi deplină a realităților spirituale." (p. 25);

„*A nu avea* gânduri e tot aşa de cu neputință, ca şi *a crede* că poți opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin şi vremuri fără furtună." (p. 200);

„*A ajunge* la o explicație, în cazul nostru, e tot una cu o cufundare în infinitul mic viu, precum în materia moartă, avem infinitul mic, electronul, care nu mai e materie, ci energie." (p. 219);

[3] În *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, ediția nouă, se vorbeşte şi despre un aşa-zis *pasiv lexical* (numit şi *pasiv cu marcă zero*) care „are în vedere formele verbului, toate provenind de la verbele tranzitive, caracterizate prin includerea trăsăturii [+ Pasiv] ca trăsătură semantică inerentă, fără nicio marcă pasivă exterioară" (GALR II 2005: 137). Am identificat, în cadrul textului *Cărării Împărăției*, următoarele tipuri de exemple care se înscriu în *pasivul lexical* sau *pasivul cu marcă zero*: „*Blestemat* de ei, se purta cu îndelungă răbdare." (p. 31); „Ființa ei, *dată* în toate lucrurile care o alcătuiesc, de la primul mineral până la înger, e o ființă împărtăşită." (p. 131).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„*A nu şti* şi *a recunoaşte* aceasta, nu e totdeauna o vinovăție – uneori e chiar virtute; însă *a şti* puțin, şi *a face* gâlceavă că ştii totul, asta e descalificare şi ruşine, şi totdeauna o vinovăție.” (p. 233);

„*A nu lucra* cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă *a ieşi* din ierarhie şi *a face* anarhie.” (p. 279-280);

„*A găsi* în tine pe Hristos, Cel cu Cruce, temelia ta dumnezeiască, şi *a clădi* pe ea viața ta, *a dezvolta* viața lui Hristos în viața ta, asta e învierea ta din morți, înainte de învierea cea de obşte.” (p. 327).

IV. Viitorul

În urma analizei întreprinse, am observat că sînt utilizate, în textul propus spre analiză, mai multe forme de viitor:

1. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat:

„iar dacă nu ne împăcăm cu pârâşul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale, drumeți prin viața aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu, că El *va asculta* pâra şi-i *va da dreptate*, şi ne *va băga* în chinurile iadului.” (p. 87).

2. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat[4]:

„Şi fiindcă *avem de a trece* peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşă, iar noi nu suntem decât numai oameni, Iisus Cel cu cruce ne ajută, dăruindu-ne din persoana şi viața Sa cele trebuitoare, dar mai presus de firea noastră.” (p. 27);

„Noi muritorii însă *n-avem de a începe* lupta de la arătarea fățişă şi personală a protivnicului;” (p. 32);

„Prin darul libertății voinței *avem a sui* de la chip la asemănare.” (p. 178);

„Revelația *n-are a ține pas* cu vremea; nu e cazul adaptării Bisericii la spiritul timpului întrucât toate ştiințele trebuie să ajungă la ce a revelat Dumnezeu.” (p. 210);

„Darul libertății voinței ni l-a dat Dumnezeu, ca pe o mare cinste, şi prin el *avem a spori* până la măsuri dumnezeieşti.” (p. 178).

3. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[5]:

„Proorocul, sau văzătorul înainte al celor ce *au să vie* de la Dumnezeu, i-a făcut înțeleasă legea care atârnă peste fărădelege.” (p. 40).

4. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la imperfect urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[6]:

[4] C. Frâncu consideră că există un viitor de tipul *am a cînta*, structură care are „o pronunțată valoare modală, exprimînd probabilitatea sau posibilitatea” (Frâncu 2009:117).

[5] C. Frâncu este de părere că acest tip de viitor este rezultat din „forma de tipul *am a cînta*, prin înlocuirea infinitivului prin conjunctiv” (Frâncu 2009:115).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„David era o icoană de mai înainte a lui Iisus, ce *avea să vie*. (p. 52);

„Iar pe biata minte, de unde **–** după fire **–** *avea să fie* oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul Său cel sfânt, fie că o întunecă afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfărâmă şi pune într-însa urâciunea pustiirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului." (p. 136);

„Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce *avea să sălăşluiască* într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător, acum născoceşte şi aprinde plăcerile trupului, ea însăşi fiind reținută astfel în legătură pătimaşă cu simțurile!" (p. 213);

„Îmbinarea caracterelor roşu şi alb *avea să se cheme* conjuncție; iar desfacerea elementelor în generațiile următoare, *avea să se cheme* disjuncție." (p. 215).

5. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat[7]:

„Atunci a ieşit Lot şi a grăit cu ginerii săi şi le-a zis: «Sculați-vă şi ieşiți din locul acesta, că *va să piardă* Domnul cetatea». Ginerilor însă li s-a părut că Lot glumeşte." (p. 120);

„Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în împărăția ce *va să vie* oamenii nu se mai însoară şi nu se mai mărită." (p. 156).

6. Forma alcătuită din viitorul I al verbului auxiliar *a fi* urmat de participiul verbului de conjugat (viitorul anterior)[8]:

[6] În *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, ediția nouă, se vorbeşte despre „o construcție perifrastică alcătuită din verbul *a avea* (cu paradigmă completă de imperfect) şi conjunctivul prezent al verbului care redă procesul comunicat: *aveam să vin, aveai să vii, avea să vină, aveam să venim, aveați să veniți, aveau să vină*. Această construcție exprimă posterioritatea (ca şi viitorul), având însă o distribuție limitată – apare doar în context cu verbe cu timpul de referință «trecut», de aceea este denumită şi *viitorul în trecut*" (GALR I 2005: 441). Primesc valoare de viitor, în textul analizat, şi unele structuri analitice la nivel sintactic (predicat complex), alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a avea* la perfect compus / viitor I urmat de verbul principal la conjunctiv prezent: „Cel ce socoteşte aşadar că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrăteşte când e lovit – mai ales dacă e conştient de păcatul său – nici nu învinovăţeşte pe acela prin care i-a venit încercarea, căci fie prin acela fie prin altul, el *a avut să bea* paharul judecăților dumnezeieşti" (p. 19); „Lăsându-i Dumnezeu în voile lor, iată pe bătrânii poporului, ei, cei datori cu cunoştința, înscriindu-se la o datorie grea, pe care *vor avea să* o *ispăşească* împreună: şi rege şi popor" (p. 57).

[7] Referitor la construcția *a vrea* + conjunctivul prezent, C. Frâncu afirmă că aceasta este frecventă în textele dintre 1521 şi 1640 şi că „primeşte şi valoare de viitor" (Frâncu 2009: 117).

[8] Am întîlnit, în textul analizat, şi forma de *prezumtiv perfect*, *omonimă* cu cea a *viitorului anterior*: „Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie şi în ea ar fi comprimat toate posibilitățile ulterioare de dezvoltare,

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„De aceea au şi zis Părinții, mângâind pe oameni: «Că păcătos ca un drac de-ai fi, nu deznădăjdui de puterea lui Dumnezeu», fiindcă oricine, care în primejdie de moarte fiind va chema numele lui Dumnezeu, îşi va mântui sufletul căci în ce-1 *va fi aflat* moartea în aceea va fi în veci." (p. 102).

V. Postpunerea auxiliarului şi a cliticului[9]

Postpunerea auxiliarului şi a cliticului ocură, în textul *Cărării Împărăției*, cel mai frecvent, aşa cum este firesc, în fragmentele din Sfînta Scriptură pe care le oferă Arsenie Boca, spre ilustrarea ideilor din propriul text (menționăm, din nou, că citatele din Sfînta Scriptură au fost oferite de către Arsenie Boca după ediția din 1936 a Sfintei Scripturi şi ediția din 1939 tradusă de Preoții Prof. Vasile Radu şi Gala Galaction (Boca 2006: 345)), dar şi în textul lui Arsenie Boca, propus spre analiză:

1. În fragmentele din Sfînta Scriptură:

„*Înțelepți-te-voi* şi-ți voi arăta calea pe care trebuie să mergi; sfătuitorul tău voi fi şi ochiul meu va fi asupra ta." (p. 49);

„*Căutat-am* pe Domnul şi m-a auzit şi din toate necazurile m-a izbăvit." (p. 50);

„*Ridicându-Şi* Iisus ochii spre cer a grăit: Părinte, *sosit-a* ceasul! Preamăreşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preamărească." (p. 83);

„*Căuta-voi* spre voi şi vă voi binecuvânta; roditori vă voi face, vă voi înmulți şi voi fi statornic în legământul Meu cu voi." (p. 91);

„*Îndrepta-Mi-voi* fața Mea asupra voastră şi veți cădea înaintea vrăjmaşilor voştri; ei vor domni peste voi şi veți fugi, când nimeni nu vă va prigoni." (p. 91);

---

până la formele prezente şi viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă *va fi fost* creația aşa, Dumnezeu e cu atât mai mare." (p. 235-236).

[9] Referitor la postpunerea cliticelor pronominale şi a auxiliarului (în limba română veche), Gabriela Pană Dindelegan îşi exprimă opinia potrivit căreia „în limba veche, construcții de tipul: făcut-am, spusu-ți-l-am, închinare-aş, pedepsi-l-voi, cu cliticul postpus / cu cliticele pronominale postpuse şi cu auxiliarul postpus sunt curente" (Pană Dindelegan 2003: 139). Se afirmă, în literatura de specialitate, de asemenea, că „în latină şi în primele faze ale limbilor romanice se obişnuia a pune întîi cuvîntul accentuat şi apoi pe cel neaccentuat (o conjuncție, adverb sau un pronume aton)" (Frâncu 1982: 83). După cum a arătat W. Meyer-Lübke (*Zur Stellung der tonlosen Objektspronomina*), „pronumele personale atone erau întotdeauna enclitice în latină şi în alte limbi indoeuropene, situație păstrată de limbile romanice în faza lor primitivă" (Meyer-Lübke, apud Frâncu 1982: 83); se menționează, de asemenea, că „în româna veche din secolul al XVI-lea encliza pronumelor atone era foarte frecventă atît în textele bisericeşti, cît şi în documentele particulare" (Frâncu 1982: 83). Referindu-se la formele de perfect compus cu auxiliarul postpus din limba română veche (1521-1640), C. Frâncu este de părere că „auxiliarul perfectului compus era postpus participiului la început de frază sau de propoziție, căci regula topicii vechi româneşti şi romanice nu admitea începerea unei structuri sintactice cu un element neaccentuat" (Frâncu 2009: 113).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„*Trimisu-le-ai* Duhul Tău cel bun, ca să-i înțelepțească, n-ai lipsit gura lor de mana Ta, şi setea le-ai stâmpărat-o cu apă.” (p. 95);

„*Părutu-s-a* în ochii celor nepricepuți că drepții sunt morți cu desăvârşire şi ieşirea lor din lume e o mare pedeapsă.” (p. 111).

2. În fragmente din textul lui Arsenie Boca:

„În vremea aceea Samuil *trimis a fost* de Domnul către Saul să-i spună (…).” (p. 58);

„Atunci *vedea-vor* pe Cel ce L-au răstignit, venind pe nori, cu putere şi cu mărire multă;” (p. 126).

VI. Ocurența formelor iotacizate[10]:

„Luăm ca gând de ajutor în darea răspunsului voința lui Dumnezeu, care urmăreşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului *să vie*.” (p. 110);

„Cum să poată veni, ei care ştiu totul, ei care stăpânesc peste oameni, *să vie* în genunchi înaintea unui simplu preot şi să-şi înşire toate fărădelegile şi necazurile lor ?!” (p. 114);

„Iar al treilea e botezul sângelui, care, dacă se întâmplă *să vie* necăutat de noi, de asemenea ne spală toate păcatele, mai ales dacă ne-a venit din hotărâta mărturisire a lui Dumnezeu, Cel în Treime închinat şi a Sfintei Sale Biserici. (p. 115);

„Ceilalți însă, vor sta să-şi dea sufletul de groază şi de aşteptarea celor pornite *să vie* peste lume, căci Tăriile Cerului vor fi zguduite.” (p. 126).

VII. Utilizarea frecventă a pronumelui de întărire şi a adjectivului pronominal de întărire:

De remarcat, în țesătura textului analizat, cele două modalități de întrebuințare a segmentului lingvistic de întărire, şi anume, cea pronominală şi cea adjectivală[11]:

„E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a grăit Domnul prin Daniil şi apoi *Însuşi* ne-a învățat.” (p. 123);

„Atunci, în zilele acelea înfricoşate, pe pământ şi în tot trupul, *Însuşi* Dumnezeu-Cuvântul vine să cheme pe oameni, pentru cea din urmă oară, însă nu la pocăință, ci la judecată.” (p. 126);

[10] C. Frâncu, urmărind aspecte ale *Morfologiei limbii române dintre 1521 şi 1640*, luînd în discuție verbele cu radicalul în *n-*, consemnează utilizarea formei *să vie*, alături cea a formei *să vinie* (formă iotacizată cu n’ păstrat), concluzionînd că, în textele dintre 1521 şi 1640 folosite spre ilustrare, în *Gramatica limbii române vechi*, „formele refăcute cu *n* apar alături de cele iotacizate, formele iotacizate fiind mai frecvente” (Frâncu 2009: 94).

[11] D. Irimia nu este de acord cu susținerea existenței unor corespondente adjectivale ale pronumelor de întărire, deoarece „specificul lor semantic nu rezultă din caracterizarea unui obiect”, ci din „identificarea acestuia cu sine însuşi”. Ca atare, lingvistul amintit consideră adjectivele pronominale de întărire „pronume cu întrebuințare adjectivală” (Irimia 1997: 111).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Adică şi raţiunea noastră primeşte o deschidere de orizont la nivelul cu care Dumnezeu *însuşi* vede finalitatea creației Sale.” (p. 147);

B. Particularități sintactice

Sintaxa propoziției

I. Predicatul complex

În cadrul structurilor analitice, la nivel sintactic, care se constituie în diverse tipuri de *predicat complex*, am identificat, în textul analizat, „predicate complexe cu operator copulativ”, „predicate complexe cu operator aspectual” şi „predicate complexe cu operator modal” (GALR II 2005: 255).

1. **Predicat complex cu operator copulativ**:

„Aceştia, sau lumea, îți iartă orice ticăloşie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte şi *să te faci mai bun*” (p. 18);

„Prin urmare, nicidecum să nu uităm că *ostaşi* ai lui Dumnezeu *suntem*” (p. 20);

„E lucru ştiut că sistemul nostru nervos, răvăşit de atâtea vicii săvârşite de noi sau de un şir întreg de părinți înaintaşi, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea *să rămână sănătos*.” (p. 32);

„Oamenii aceştia, care boleau de răi ce erau şi care nu pricepeau nimic din dumnezeirea Mântuitorului, *reprezintă* acea *coaliție* a veninului sufletesc contra Mântuitorului.” (p. 53);

„De-acu, după oarecare şcoală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câştigată desăvârşit şi-i va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite *ajunge încrezut* în sine şi în hristosul lui, încât şi moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură.” (p. 184).

2. Predicat complex cu operator aspectual

Predicatul complex care include verbele semiauxiliare de aspect are, în textul *Cărării împărăției*, următoarea structură: verbele semiauxiliare de aspect *a sta*, *a începe* la prezent sau perfect simplu indicativ + verbul ce reprezintă „suportul semantic” (GALR II 2005: 235) la modul conjunctiv, timpul prezent:

„Înțelegem de aici, că atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care *stă să cadă* peste viață noastră.” (p. 42);

„În casa regelui, între ceilalți fii ai săi, *încep să vie* ispite peste ispite.” (p. 43);

„Odată şi odată *începe să strige* la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu şi înaintea noastră de toate fărădelegile făcute;” (p. 87);

„Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înțelegem, *începe să* ne *urmărească* cu primejdii şi năpaste.” (p. 102);

„Astfel, pe când regele trecea plângând, un om oarecare, ca din senin, *începu să arunce* cu pietre după el şi după tot poporul (…).” (p. 44).

3. Predicat complex cu operator modal

Am identificat, în textul propus spre analiză, predicate complexe alcătuite din semiauxiliarele de modalitate *a putea* şi *a trebui*. Verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* intră în distribuție, în cadrul predicatului complex, cu verbul

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

ce reprezintă „suportul semantic” la modul infinitiv, timpul prezent, diateza activă:

„căci altfel *nu putem muri* nouă înşine ca să viem lui Dumnezeu” (p. 23);
„Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovniceşti, te *poate face* să uiți că încă n-ai ieşit cu totul din împărăția ispitelor.” (p. 24);
„*Nu putem rămâne* decât uimiți de dragostea pentru înțelepciunea şi iubirea lui Dumnezeu, personificate în Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul.” (p. 35);
„Ca mărturii netrebnice îi ştim dragostea cu care ne iubeşte El, dar nimic de pe pământ *n*-o *poate spune*.” (p. 35);
„Unul ca acesta trăieşte ca un dezlegat de viață şi nici o urgie a vremii *nu*-i *poate face* nimic, decât a-l desăvârşi, lămurindu-l ca aurul.” (p. 35);
„Pe cale mântuirii nimeni *nu poate merge* singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoții Bisericii, slujitorii Săi văzuți.” (p. 39);
„Înaintea lui Dumnezeu *poate greşi* chiar şi un popor întreg.” (p. 56);
„Nu, asta mândria *n*-o *poate face*, să vie de bună voie la smerenie.” (p. 114);
„Însă, cine nu păşeşte la ea, *nu poate trece* mai departe spre culmile desăvârşirii.” (p. 163).

Am identificat, în țesătura textului analizat, predicate complexe alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* + verbul ce reprezintă „suportul semantic” la diateza pasivă, cu verbul auxiliar *a fi* la modul infinitiv, timpul prezent:

„Glasul conştiinței însă, fiind şi capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea sa, *nu va putea fi înăbuşit* mereu, toată vremea vieții noastre pământeşti.” (p. 87);
„Această modificare a funcției instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originară, *poate fi făcută* în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi, şi, în sens opus, înspre convertirea sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoință.” (p. 151).

În *Cărarea împărăției*, am identificat şi predicate complexe construite cu ajutorul semiauxiliarului de modalitate *a trebui* + verbul ce reprezintă „suportul semantic” la participiu pasiv[12]:

„Aceste porunci, care rezumă Scriptura, *trebuie păzite* împotriva cuiva, care vrea să le surpe, *trebuie apărate*, *trebuie trăite* în ciuda firii şi a unui potrivnic, altfel nu ne mântuim.” (p. 27);
„*Trebuie trecute* vămile, ruşinând încă de aici, de pe pământ, pe vameşii văzduhului, ca la mutarea noastră dincolo, cunoscând ei focul dumnezeiesc ce a ars lucrurile lor din noi, să nu ne poată opri cu vreo datorie neplătită din vremea de acum, vreme rânduită încercărilor.” (p. 54);
„Aci se stabileşte, se reflectă, uneori cu iuțeală de clipă, ce *trebuie făcut*.” (p. 153);

[12] D. Irimia numeşte tipul de predicat alcătuit din semiauxiliarul de modalitate *a trebui* + un participiu pasiv „predicat dezvoltat” (Irimia 1997: 372).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Prin urmare, ostaş al lui Hristos, lupta *trebuie dată* grabnic şi după lege." (p. 174).

II. Elipsa verbului predicat[13]

Reducînd redundanța textului, Arsenie Boca omite să exprime verbul *a fi*:

„Înşelăciunea e şi mai vădită, întrucât oricare din hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Tatălui; *dovadă* că nu-şi lasă ucenicii să zică «Tatăl nostru», deşi scrie: «Aşa să vă rugați»" (p. 15);

„Apoi, oricare dintre hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Sfintei Fecioare, *dovadă* că-şi învață ucenicii să zică rău de Maica Domnului" (p. 16);

„*Rar* să găseşti un om care să dea sens religios morții, adică s-o aştepte cu bucurie ca pe-o izbăvire sigură din împărăția păcatului." (p. 101).

III. Atributul substantival construit cu prepoziția-morfem a genitivului *a*:

Am identificat, în textul analizat, substantive comune precedate de prepoziția *a*, marcă a cazului genitiv prepozițional. Substantivele precedate de prepoziția-morfem *a* intră în distribuție cu numerale cu valoare adjectivală sau cu adjective ce exprimă cuantificarea:

„Iar precum că de pe pământ se suie pricina păcatelor strigătoare la cer şi că din cer coboară răspunsul, avem mărturia îngerilor, trimişi la Lot în Sodoma, în chipul *a* doi *oameni*, căci sodomia locuitorilor striga la cer şi chinuia sufletul dreptului." (p. 119);

„Biserica lui Hristos e sobornicească, adică stă pe temelia celor şapte soboare *a* toată *lumea* şi, prin furtunile istoriei, e cârmuită nevăzut de Mântuitorul Însuşi" (p. 16).

IV. Complementului direct simplu şi dublu exprimat:

În textul *Cărării împărăției*, alternează ocurența complementului direct simplu exprimat (fără dublarea sa cu formele atone ale pronumelui personal) cu cea a complementului direct dublu exprimat:

„Nu după Scripturi au răstignit ei *pe Dumnezeu*?" (p. 16);

„Nebunul însă roagă *pe Dumnezeu* să-l miluiască" (p. 19);

„E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit *pe diavolul* ca om, iar nu ca Dumnezeu;" (p. 28);

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, să fie cercetați de Maica Domnului şi de Puteri cereşti şi chiar *pe Domnul* să-*l* vadă." (p. 18).

V. Circumstanțialul de excepție construit cu locuțiunile prepoziționale *fără numai* şi *afară de*

Cele mai frecvente mărci cu care este construit circumstanțialul de excepție, în textul pe care-l analizăm, sînt locuțiunile prepoziționale *fără numai* şi *afară de*:

[13] Elipsa a fost definită, în literatura de specialitate, ca fiind „omiterea unor elemente necesare, din punct de vedere gramatical sau lexical, pe care vorbitorii le au în minte, fără să fi fost exprimate mai înainte" (Stati 1967: 188).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Ascultarea aceasta stinge personalitatea de pe planul lumii şi, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfinţenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o ştie nimeni *fără numai Dumnezeu*." (p. 199);

„După cuvântul Sfinților: toată strădania diavolului aceasta era şi este ca să desfacă dragostea sufletului nostru de Dumnezeu şi s-o lege de orice altceva, *afară de Dumnezeu*." (p. 135).

VI. Circumstanțialul de relație construit cu locuțiunea prepozițională *cît despre*

O caracteristică a textului *Cărării Împărăției* este utilizarea locuțiunii prepoziționale *cît despre*, marcă a circumstanțialului de relație:

„*Cât despre patimi*, singura lor avuție, prin nevoință cea de bunăvoie, au risipit-o, au ajuns săraci şi s-au făcut ca un crin în pustie." (p. 201);

„Mult necaz s-a întâmplat între oameni de pe urma neînțelegerii în cuvinte. Nu toți înțeleg prin acelaşi cuvânt, acelaşi lucru. *Cât despre gânduri*, neînțelegerea e şi mai mare." (p. 209).

VII. Predicativul suplimentar:

Funcția sintactică numită de către autorii *Gramaticii limbii române*, ediția nouă, „predicativ suplimentar" (GALR II 2005: 295) este exprimată, la nivelul propoziției, în textul analizat, prin verbe la modul gerunziu şi prin adjective propriu-zise:

„El umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, *căutând* mereu pe frații Săi, *pândind şi alergând* după fiecare ins." (p. 35);

„Tălmăcesc greşit, strâmbă adevărul şi se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înşişi decât pe Dumnezeu, *mergând* grăbit spre cea mai de pe urmă sfărâmare şi sărire a minții." (p. 190);

„Ei umblă *răcnind* şi caută pe cineva să-i vadă şi să-i asculte." (p. 196);

„*Neascultători*, oamenii tari de cap şi betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului" (p. 66);

„Având aceştia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârşit ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, *necurați* la inimă." (p. 183).

Sintaxa frazei

VIII. Propoziția subiectivă

În textul la care facem referire, propoziția subiectivă apare cu frecvență mare, fiind introdusă fie prin *pronume relativ simplu*, fie prin *pronume relativ compus*:

1. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ simplu:

„***Cine** are darul dragostei, al răbdării şi al gândului smerit, în vremea de luptă* – dacă luptă după lege, iar legea este dragostea – poate vedea lucruri minunate, întoarceri neaşteptate la Dumnezeu." (p. 20);

„***Cine** ține la viața lui* o va pierde; iar *cine-şi pierde viața lui pentru Mine*, va găsi-o." (p. 23);

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„De aceea zic, *cine vrea* să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârşit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme." (p. 27).

2. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus[14]:

„***Cel ce** socoteşte aşadar* că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrăteşte când e lovit" (p. 19);

„***Cei ce** biruie lumea* nu sunt nicidecum o adunare de neputincioşi, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, ci ei sunt ostaşii Împăratului, care prin răbdarea Crucii a biruit nu numai lumea, ci şi toată stăpânirea morții" (p. 21);

„***Cei ce**, prin darul lui Dumnezeu, se izbăvesc şi de legăturile dinăuntru ale iubirii de sine*, se poartă şi se mărturisesc pe ei înşişi străini şi călători aici pe pământ." (p. 23).

3. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus, cu subiect reluat în propoziția care include verbul regent

Observăm că, în paginile *Cărării Împărăției*, pot fi identificate propoziții subiective introduse prin pronume relative compuse. Aceste propoziții subiective au corespondent, în propoziția principală ce conține verbul regent, un pronume demonstrativ anaforic coreferent, cu funcția de subiect (subiect reluat, deci dublat)[15]:

„***Cel ce** nu primeşte întâmplările* care îl depărtează de patimi, ***acela*** fuge de ceea ce nu trebuie să fugă." (p. 102);

„Prin urmare, în vremea năvălirii patimilor, ***cel ce**-şi închide vitejeşte simțurile* şi *leapădă cu totul mişcările naturale ale minții îndreptate spre cercetarea celor din afară*, ***acela*** a astupat asemenea lui Ezechia izvoarele de apă care sunt în afara cetății şi a oprit râul care trecea prin mijlocul cetății." (p. 171);

„***Cei ce** nu urmăresc în viața aceasta nimic mai mult decât să fie fericiți în lume şi tihniți în trup*, ***aceştia*** n-au război cu diavolul: pe aceştia îi are fără de război." (p. 173);

[14] Considerăm că pronumele relative compuse *cel ce* şi *cei ce* sînt folosite, în text, cu valoare generală, fiind echivalente cu pronumele relativ simplu *cine*. Între pronumele relative care introduc propoziții subiective, în limba veche, C. Frâncu aminteşte şi pronumele relativ compus *cela ce* (Frâncu 2009: 206).

[15] Abordînd problema subiectului dublat (dublu exprimat), autorii *Gramaticii limbii române*, ediția nouă, iau în discuție şi tiparul care „cuprinde o sursă referențială, reluată, la distanță, după intercalarea uneia sau a mai multor propoziții, de un pronume demonstrativ anaforic (*acela*)" (GALR II 2005: 334). Vorbind despre *propozițiile subiective relative* din limba veche, C. Frâncu subliniază faptul că „o caracteristică a subiectivelor introduse prin pronumele relative este aceea că ele sînt reluate în regentă prin pronume personale sau demonstrative" (Frâncu 2009: 206). Preluînd termenul din literatura românească de specialitate, C. Frâncu consideră că este potrivit să numim acest tip de propoziții subiective „subiective apozitive" (Frâncu 2009: 206).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„***Cei ce**-şi întorc mânia şi pofta de la cele de aici*, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, ***aceia*** scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înşii şi vin la starea unui suflet de fecioară.” (p. 201).

IX. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală

Cu o frecvență mare, ocură, în text, propoziția secundară subordonată circumstanțială de cauză introdusă prin jonctivul subordonator *căci*. Acelaşi segment lingvistic (*căci*) are, în textul analizat, şi un alt rol (nu mai este *marcă raportuală*, marcînd raportul de subordonare şi introducînd propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală, ci reprezintă o *marcă discursivă* ce introduce o informație cu vădit caracter *explicativ*, relaționînd, în acelaşi timp, explicația de discursul anterior (vezi, în acest sens, Capitolul D. *Particularități pragmatice*, III. *Mărci discursive*, 5. ***Căci, că –*** *mărci discursive ce introduc o informație cu vădit caracter explicativ, relaționînd, în acelaşi timp, explicația de discursul anterior*).

Printre mărcile ce introduc propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală, în textul analizat, amintim conjuncțiile subordonatoare *căci, întrucît* şi *fiindcă*:

1. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *căci*:

„Şi totuşi n-am scăpat de curse, ***căci** sunt unii* care-şi curățesc sufletul de patimi prin multe osteneli – şi sufletul are patimile lui: părerea, slava deşartă şi mândria” (p. 24);

„Căci răbdarea răului, iertarea fraților şi rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, ***căci** pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate*” (p. 20);

„Chip de umilință desăvârşită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul şi slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu s-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu putință pe pământ, ***căci** ştia* ce putere are umilința.” (p. 53);

„Şi nu le trebuie protivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, ***căci** ea arde datoriile noastre şi toată strădania lor*.” (p. 54);

„Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănătoase de gândire, ***căci** îmbolnăvesc mintea prin asociație de idei*.” (p. 78);

„Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, ***căci** a mai rămas conştiința, ca o stea* ce nu s-a stins de pe cerul Raiului (…)” (p. 134).

2. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția ***întrucît***:

„Căci tot cel ce urăşte din invidie şi ponegreşte cu răutate pe cel ce e mai tare în nevoințele virtuților şi mai bogat în cuvântul cunoştinței dumnezeieşti e un Saul chinuit de duhul cel rău, ***întrucât** nu suferă faima şi fericirea celui mai bun în virtute şi cunoştință*, ci se înfurie cu atât mai tare cu cât nu-l poate ucide pe binefăcător.” (p. 60);

„Deci forța instinctelor **–** forțele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieții rânduite **–**, creşte când degenerează în patimi, ***întrucât** ele au slăbit stavila cenzurii rațiunii*, iar de acum caută să o surpe cu totul şi lumina conştiinței să o stingă.” (p. 154).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

3. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *fiindcă*:

„Căci pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, ***fiindcă*** *nu se supune legii lui Dumnezeu*, şi nici nu poate." (p. 21).

X. Propoziția şi fraza apozitivă

În privința realizărilor funcției sintactice de apoziție, la nivelul frazei şi al textului, în cadrul textului propus spre analiză, scoatem în evidență frecvența mare cu care apare, în țesătura textului *Cărării Împărăției*, propoziția şi fraza apozitivă, primind, uneori, una dintre mărcile funcției sintactice de apoziție, reprezentată de adverbul explicativ *anume:*

1. Propoziția apozitivă:

„El aşteaptă uşurarea bolii numai într-un singur fel: *să vadă prăbuşindu-se pe unul din cei invidiați*." (p. 51);

„Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinți, când arde într-înşii iubirea de oameni şi voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânşii: *ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt*." (p. 68).

2. Fraza apozitivă:

„Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, anume: *S-a micşorat pe Sine şi S-a făcut om adevărat, întru totul asemănându-Se nouă, afară de păcat, ca să ne arate cărarea cu lucrul şi cu persoana Sa*." (p. 26);

„Asta era osteneala proorocului: *să lucreze cum va şti pocăința din adânc a poporului, ca să vie de la fața lui Dumnezeu cale milostivă de îndreptare, vremuri de reînviorare, iar nu osândă şi urgie mare*." (p. 58);

„Cum se ajunge la nebunie e uşor de priceput: *fiecare şedință se poate face numai dacă toți cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbeşte printr-unul din cei adunați*." (p. 68);

„Trebuie să ştim toți supuşii împărăției că suntem făpturi cereşti, trimise vremelnic în corturi pământeşti spre o mare probă şi anume: *să vedem şi să se vadă încotro înclinăm cu inima şi mintea, şi înspre ce înclinăm aceea să avem pentru totdeauna*." (p. 86);

„O altă taină a lui Dumnezeu e şi aceasta: *Nu pedepseşte toată răutatea tuturor, aici, şi numaidecât; precum nici nu slăveşte bunătatea tuturor, aici, şi numaidecât*." (p. 112);

„Deci, ori că răsplăteşte, ori că nu răsplăteşte, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: *că vine o răsplată sigură şi veşnică, şi că biruieşte binele asupra răutății*." (p. 113);

„Deci vremea de luptă are o mare cumpănă, şi anume: *dacă mintea nu-şi aduce aminte cu credință de "Doamne Iisuse..." i se întâmplă că încuviințează momeala vrăjmaşului*." (p. 177).

XI. Frecventa utilizare a propozițiilor circumstanțiale cu un anumit specific: conjuncțiile sau locuțiunile conjuncționale care le introduc au corelative în propoziția care include verbul regent

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

O trăsătură pertinentă a textului de care ne ocupăm este cea care se referă la frecventa utilizare a propozițiilor circumstanțiale *cantitative (de măsură) progresive*, *de mod propriu-zise*, *condiționale*, *de excepție*, *de cauză*, *consecutive*, *de timp*, *concesive* cu un anumit specific: *conjuncțiile* sau *locuțiunile conjuncționale* care introduc aceste tipuri de propoziții circumstanțiale au *corelative* în propoziția care include verbul regent:

1. Circumstanțiale cantitative (de măsură) progresive:

„***Cu cât*** *cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obşteşti*, ***cu atât*** îi poartă şi Dumnezeu o iubire şi o grijă mai mare.” (p. 43);

„***Cu cât*** *invidiosul are parte de mari binefaceri*, ***cu atât*** mai tare fierbe de ciudă, ***mai mult*** se supără şi se mânie.” (p. 52);

„***Pe cât*** *ştim*, cât de mare este Samuil între sfinți şi de condamnabilă e fascinația magiei, ***pe atât*** sunt de convins că în acea stare de odihnă completă în care se afla Samuil, n-a putut nici cu voie, nici fără voie să treacă peste prăpastia care separă pe cei răi de cei buni; **–** fără voie **–** nu, întrucât ar însemna că s-ar fi permis diavolului să treacă el acea prăpastie şi să mute pe acel sfânt prooroc din mijlocul cetei celor sfinți în alt loc;” (p. 73);

„***Cu cât*** *cineva e mai incapabil de-a acționa*, ***cu atât*** devine mai înverşunată văpaia dorințelor, pentru că echilibrul între vise şi practica de fiecare zi se rupe tot mai mult...” (p. 166);

„***Pe măsură ce*** *sporeşte într-însul lumina dumnezeiască a cunoştinței de sine*, ***pe aceeaşi măsură*** vede câtă stricăciune i-a făcut vremea închisă în necunoştința de sine.” (p. 202);

„Căci, ***cu cât*** *se silea firea* să dăinuiască în viața aceasta, prin naştere, ***cu atât*** se strângea pe sine mai mult în lanțul legii păcatului, sporindu-se şi moartea.” (p. 212-213);

„***Cu cât*** *notele diferențiale sunt mai accentuate*, ***cu atât*** avem de-a face cu un caracter mai agresiv.” (p. 243).

2. Circumstanțiale de mod propriu-zise:

„***Precum*** *plăcerea e dascălul păcatelor*, ***aşa*** durerea e dascălul înțelepciunii” (p. 49);

„Iar, pe de altă parte, ***precum*** *nu se află vrajbă în Dumnezeu*, ***aşa*** să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieții.” (p. 85);

„***Cum*** *ÎI văd* ***aşa*** mă vede **–** aşa simt că mă vede **–** vedere deodată dinspre două părți.” (p. 87);

„***Precum*** *Taina pocăinței sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit*, şi iubitorii de smerenie dau de darul acesta, ***asemenea*** şi Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăşi sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii.” (p. 123);

„***Precum*** *Taina Pocăinței e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte*, ***aşa*** Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăşi sub chip smerit, mântuieşte lumea (…)” (p. 124);

„***Precum*** *nu se apropie îngerii buni de sufletul* ce s-a dat pierzării, ***aşa*** nu se apropie îngerii răi de sufletele sfinților care, într-o stare de contemplație, se suie la Dumnezeu ca un şuvoi de foc.” (p. 311).

3. Circumstanțiale condiționale:

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Ba chiar ***prin aceea*** știm că Dumnezeu are grijă de noi, ***dacă*** *vom avea necazuri*.” (p. 55);

„***dacă*** *nu urmăm așa*, ci încâlcim viața noastră în toate fărădelegile și spurcăciunile, care îndrăcesc și sufletul și trupul și o ducem așa vreme îndelungată, ***atunci*** Dumnezeu se desface din viața noastră.” (p. 98);

„***Dacă*** *oamenii totuși nu se întorc de la rele, nici după asprimea necazurilor*, ***atunci*** vin peste întunecata lume necazuri mai presus de fire.” (p. 119);

„Căci ***de*** *n-ai îndemânare către socoteala aceasta*, ***atunci*** darului vederii tale i se arată un hristos mincinos și urechii tale îi va grăi Satana, care se va da pe sine “Hristos” și te va amăgi desăvârșit.” (p. 196).

4. Circumstanțiale de excepție:

„De fapt ei sunt închiși și legați la minte cu un văl de întuneric care nu se rupe ***altfel***, ***decât*** *numai* ***când*** *le izbești păcatele peste obraz*.” (p. 58).

5. Circumstanțiale de cauză:

„Cuvântul acestei ocârmuiri a lui Dumnezeu nu l-a ascultat regele; și ***de aceea*** s-a supărat Dumnezeu și i-a părut rău că l-a pus rege, ***căci*** *nu i-a împlinit porunca întocmai, cuvântul* care arcuia voia Sa peste veacuri, și „acum” atingea din nou pe oameni.” (p. 60).

6. Circumstanțiale consecutive:

„Creștinii **–** cu numele **–** din pricina înmulțirii fărădelegilor care sting Duhul, ***așa*** se vor slăbi la minte, ***încât*** *de frică mulți se vor lepăda de Hristos* și vor primi toată voia rea și vor gusta toată răutatea răului, «căci credința nu este a tuturora»” (p. 121);

„Sfânta Predanie zice că ***atâta*** a plâns Petru și s-a pocăit, ***încât*** *lacrimile tăiaseră brazde în obrajii săi*.” (p. 193).

7. Circumstanțiale de timp:

„***Când*** *ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt*, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne ținem chiar de n-om fi pe placul lumii, ***atunci*** Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu concepția creștină despre lume și viață.” (p. 148);

„***Când*** *în om se întărește această alternativă, a trupului*, care acaparează pentru sine și forțele naturale ale sufletului, mintea **–** conștiința chiar **–**, ***atunci*** războiul nevăzut între binele și răul din om ia o formă clinică, psihanalitică” (p. 152).

8. Circumstanțiale concesive:

„***Deși*** *trăim o vreme îmbrăcați de lumea aceasta*, ***totuși*** ni se întâmplă clipe când fratele vis și sora moarte ne dau târcoale și ne despică făptura în două.” (p. 305).

XII. Modelul sintactic *Trebuie + că*

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

Este de remarcat, în cadrul sintaxei textului avut în vedere, ocurența modelului sintactic format din verbul *a trebui* + conjuncția *că*:

„Ar fi interesant de ştiut întocmai ce înțelegeau Sfinții Părinți, când îşi disciplinau ucenicii, deprinzându-i să-şi aibă necontenit sufletul întreg acolo unde le era şi trupul şi să se împotrivească răpirii minții afară din trup. *Trebuie că aci e ceva mai mult decât simpla împrăştiere a fanteziei*, care, nestăpânită, multă slăbire aduce." (p. 70);

„Iar dacă sunt câte unii răi, fără leac şi nu pățesc nimic din necazurile oamenilor, *trebuie că i-a lepădat Dumnezeu* şi-i lasă să se desăvârşească în rele, ca să-şi ia osândă veşnică, **–** precum s-a spus la cele pentru Saul." (p. 112).

C. Particularități retorice

Textul *Cărării Împărăției* este, prin excelență, unul *argumentativ*, deoarece, prin intermediul lui, autorul urmăreşte „obținerea modificării universului epistemic al interlocutorului; de aceea, se vorbeşte de strategie argumentativă, eficiența unei argumentări, forța argumentelor" (Rovența 2000: 112). Vom analiza, în continuare, cîteva *strategii argumentative* utilizate de către Arsenie Boca, cu scopul de a persuada destinatarul.

I. Anafora – strategie argumentativă

Una dintre strategiile argumentative utilizate, în textul propus spre analiză, este *anafora*, care, în accepție retorică, înseamnă „repetarea unui cuvînt sau a unei expresii la începutul unor propoziții succesive" (t. n.) (Dascălu 2004 II: 142). Prin repetarea, la începutul propozițiilor succesive, a unui cuvînt sau a unei îmbinări de cuvinte, autorul, Arsenie Boca, atrage atenția asupra unei idei pe care doreşte să o scoată în evidență, să o aducă în atenția destinatarului. Ideea nu rămîne neobservată, ci, prin repetarea unor cuvinte sau expresii cu funcție semnificantă, urmează a fi, cu siguranță, descoperită şi analizată de către destinatar:

„*Înşelăciunea* e uşor de prins: corăbierul vrăjmaş şi hristoşii mincinoşi nu au crucea pe catarg, iar înăuntru nu au cele şapte Taine. *Înşelăciunea* e şi mai vădită, întrucât oricare din hristoşii mincinoşi, luat în parte, nu e fiul Tatălui; dovadă că nu-şi lasă ucenicii să zică «Tatăl nostru», deşi scrie: «Aşa să vă rugați»" (p. 15);

„*Cine vrea să biruie* această primă piedică în calea mântuirii, are la îndemână aceste trei: răbdarea, iertarea şi rugăciunea (…) *Cine vrea să biruie* lumea e dator să ia arma rar folosită a iertării, oricâte necazuri ar pătimi de la oamenii lumii acesteia, ca unul ce vede că frații săi stau legați într-o robie străină, în întunericul necunoştinței de Dumnezeu şi de ei înşişi. *Cine vrea să biruie* lumea se roagă Tatălui său în ascuns sau în gând, pentru orice fiu al lui Dumnezeu, oricât de întunecată purtare ar avea şi oricâte rele i-ar face." (p. 19-20);

„*Poate că* şi copilul îşi strigă în ocara sa vreun păcat al părinților, de care trebuia cruțat, fie cu fapta, fie cu gândul. *Poate că*, pentru vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme îți aduce aminte, sub formă de necuviință, greşeala ce era s-o faci asupră-i." (p. 46);

„*Iată* cum, din neascultare şi nepocăință, începe calea pierzării care-1 duce până în fața morții, lipsit de orice pietate şi prăbuşindu-1 în pierzarea veşnică. *Iată* cum cei cu mintea plină de fumul mândriei şi al iubirii de sine până la moarte, neprimind luminile sfatului,

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

cad din greşeli în greşeli, peste care vin necazuri din ce în ce mai mari; iar sub povara durerilor, cei neascultători se aruncă în deznădejde şi în omorârea de sine, prin care iadul îi înghite fără de întoarcere. Căci ucigaşii de sine nu au iertare, nici în veacul de acum, nici în veacul ce va să vie; iar Biserica e oprită să se roage pentru iertarea lor. *Iată* de ce au zis Părinții că plata neascultării e pierderea mântuirii;" (p. 77);

„*Iată* cercul vicios pe care-l strângeau cu putere, asupra firii omeneşti, Domniile şi Stăpâniile întunericului, îmbrăcându-se pe ascuns în simțirea cea după fire şi povârnind-o spre o lucrare contra firii şi contra ascultării de Dumnezeu. *Iată* cum, printr-un sfat rău, îngerii căzuți au surpat raiul virtuții din fire. Vom vedea la vreme, că deodată cu acesta, au stins şi lumina cunoaşterii. *Iată* aşa a întors Adam firea omenească de la calea scurtă a desăvârşirii, înfundând-o în hățişul ascultării străine, ceea ce i-a adus scoaterea din Rai în lumea aceasta". (p. 133);

„*Iată* ce e o minte îndrăcită: din bună, nebună, care socoteşte minciuna adevăr şi adevărul minciună şi azvârle cu spurcăciuni în Dumnezeu, bucurie făcând dracilor. *Iată* o minte legată cumplit, târâtă în robie străină şi pierzându-şi darul de mare cinste de la Dumnezeu: al libertății voinței şi al dreptei socoteli. (…) *Iată* hățişul de patimi şi fărădelegi în care războiul vrăjmaşului cufundă sufletul celor ce iubesc lucrurile lui şi nu le pasă de Dumnezeu: (…) *Iată* şi treptele căderii, în număr de 12, pe care alunecă puterile noastre în fiecare din acest hățiş de patimi şi păcate: (…)" (p.137-138);

„*Numai atâta* bine putem face, câtă suferință putem ridica de pe el. *Numai atâta* mângâiere putem aduce între oameni, câtă amărăciune putem bea în locul celor ce vrem să-i mângâiem. *Atâta* strălucire va arăta iubirea de Dumnezeu şi de oameni în noi, sau atât de puternice vor fi mila şi adevărul în noi, câtă văpaie de ură înfruntăm bucuroşi pentru Dumnezeu şi oameni." (p. 200);

„*Oare* venirea lui Iisus la nunta din Cana să nu aibă şi un înțeles mai adânc ? *Oare* să nu însemneze ceva mai mult, faptul că la nuntă face prima dovadă a dumnezeirii Sale? *Oare* nu trebuie de aici înainte socotit şi Dumnezeu ca prezent la nuntă ? *Oare* Dumnezeu nu are nici un cuvânt în biologie?" (p. 214).

II. Chiasmul

O altă figură retorică care se înscrie în grupa *figurilor sintactice*, corespunzătoare *figurilor de construcție* sau *metataxelor* este *chiasmul*. Această *figură de construcție (sintactică) propriu-zisă* este bazată, ca şi *anafora* şi *epifora*, pe repetiție[16]:

„Dacă povățuitorii n-au cuvântul acoperit cu o sporită viață duhovnicească şi nu au patimile stinse, n-au cu ce te îndemna la ascultarea desăvârşită, decât cu *puterea mărimii*, sau cu *mărimea puterii*." (p. 198).

III. Întrebarea (retorică) – strategie argumentativă

Textul *Cărării Împărăției* abundă în întrebări, doar unele retorice, având ca rol principal deschiderea şi susținerea unui potențial dialog cu destinatarul. Întrebările inserate în țesătura textului selectat pentru analiză se constituie în *mărci ale*

[16] În literatura de specialitate, se consideră că, în cazul chiasmului, „membrii cu valoare categorială egală nu sunt aşezați paralel, ci încrucişat" (Metzeltin 2011: 157).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

adresării către destinatar. La cîteva dintre întrebări (evident, cele fără caracter retoric, altfel spus, fără „valoare argumentativă intrinsecă” (Rovența 2000: 114)) Arsenie Boca răspunde, însă, cu siguranță, chiar avînd un răspuns, întrebarea îl determină pe destinatar să reflecteze asupra ideii avansate prin intermediul întrebării:

„și în sfârșit să ne gândim la întrebarea Apostolului Pavel: «*Oare s-a împărțit Hristos?*»” (p. 16);

„Totuşi ne-am putea întreba: *de ce îngăduie Dumnezeu aşa palme peste faţa dreptului?* Răspundem că nu este altă cale de sfinţire şi că, înaintea lui Dumnezeu, nici cerul nu este destul de curat.” (p. 45);

„Mulțumind pentru darurile primite și mai mult se cătrănește de purtarea binefăcătorului. *Ce fiară nu întrec ei prin răutatea năravului lor? Ce sălbăticiune nu depășesc ei prin cruzimea lor?* (p. 52);

„*Căci de ce a fost invidiat Mântuitorul?* Din cauza minunilor sale prin cei sărmani şi oropsiți, cei dintâi chemați la mântuire.” (p. 53);

„*Ce însemnează, deci, problema pe care o discutăm ?* Întrucât vrăjmaşul firii omeneşti e protivnicul nostru al tuturor, el nu are alt gând şi altă grijă decât să lovească pe om unde-1 doare, rănindu-1 de moarte. *Şi care altă rană poate fi mai mortală pentru oameni decât a-i îndepărta din apropierea Dumnezeului celui făcător de viață şi lăsându-i să se rostogolească de bună voie spre pierzare?*” (p. 74);

„*Cine a chemat pe oameni mai duios decât Iisus, ca să-L cunoască pe Dumnezeu ca Tată, iar pe ei înşişi ca fii şi frați ai Săi ?* Iisus, e drept, chema şi cu glasul dinafară, dar nimeni, niciodată, n-a grăit mai tainic, mai de-a dreptul conştiinței chemarea Tatălui către fiii Săi, ca El.” (p. 88);

„Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri şi Dumnezeu se roagă de om să-şi schimbe purtările. *Socotiți acum, care de cine să asculte mai întâi?*” (p. 90);

„Iar omul cu socoteală vicleană e acela care-şi dă cu voia toată tinerețea dracilor, rămânând ca lui Dumnezeu să-I dea o bătrânețe distrusă. *Nu-i va fi zvârlită şi bătrânețea laolaltă cu tinerețea?*” (p. 119);

„Primejdia comună s-a arătat în lume, unirea creştinătății întârzie. *Doamne, până când?*” (p. 123);

„Mintea însă se trezeşte că a fost furată de gând străin şi că se află în altceva, decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când îşi dă seama de ea însăşi şi de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. *Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa?*” (p. 174);

„*De unde atâta pustiire?* De la o clipă fără de Dumnezeu a minții, clipă în care vrăjmaşul i-a furişat undița iadului pe gât, învăluită meşteşugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici.” (p. 179);

„Preoții au grija de-a îndupleca pe oameni în vremea rânduită întoarcerii, ca să nu cadă din milostivire sub strivirea dreptății. Lor li s-a dat marele dar să ierte în numele lui Dumnezeu. Mare, covârşitor de mare dar. *Oare de ce nu-1 pricep oamenii?*” (p. 284).

IV. Metafora argumentativă – strategie argumentativă

Tot textul *Cărării Împărăției* este presărat cu metafore argumentative. În literatura de specialitate, se consideră că se poate vorbi despre „presiunea

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

metaforei legată de efectul interpretării", deoarece, acest tip de metafore reprezintă „rezultatul unei deducții" (Rovența 2000: 119). Oferim, spre ilustrare, cîteva fragmente din textul analizat care conțin metafore cu rol argumentativ:

„Aşa suntem şi noi în condițiile vieții acesteia, *o candelă cu untdelemn şi fitil, dar încă neaprinsă*." (p. 148);

„Aşa prinde putere viața religioasă din chiar neputința omenească. Iată prilej de câştigat la nivel înalt. Şi totuşi *talazurile mării înfuriate de patimi* iarăşi vin şi izbesc în *pereții corăbiei* şi în *digurile portului*..." (p. 156);

„Începătorii trebuie să stea cu mintea de strajă la *porțile sufletului*, ca să nu intre ca un foc bucurie străină *în cetate*." (p. 201);

„Cine ştie, dacă nu El are de adus în viața pământească, în *fluviul timpului*, atâtea fețe omeneşti, încât numărul lor să împlinească toate posibilitățile de configurație câte le oferă structura noastră genetică?" (p. 236-237);

„Suntem prin urmare de obârşie spirituală, făpturi spirituale, trimise vremelnic într-o *închisoare de carne şi oase*, şi împlinind un destin, între ceilalți fii ai lui Dumnezeu şi frați ai noştri." (p. 237);

„De altfel, ochii, urechile, nările şi gura sunt zone erogene; tot atâtea *porți de cremene şi iască* în care mediul din afară loveşte cu amnarul în mediul dinlăuntru şi-l aprinde cu *scânteile poftelor* spre *văpaia faptelor*." (p. 241);

„Cam aşa sunt gândurile de hulă: *răbufniri de păcură în raza de soare*." (p. 255).

V. Acumularea – strategie argumentativă

Autorul *Cărării Împărăției* îşi susține tezele avansate şi prin utilizarea procedeului *acumulării*, care, în literatura de specialitate, este definit ca „un procedeu retoric care face legătura între o varietate de structuri care se caracterizează printr-o asemănare sintactică şi semantică doar parțială" (t. n.) (Dascălu 2004 II: 147). Oferim cîteva exemple de acumulare identificate în diverse părți de discurs cu funcție argumentativă:

„Atunci suntem născuți a doua oară din apă şi din Duh **–** Botezul; atunci suntem miruiți *pe frunte, pe ochi, pe obraz, pe gură, pe gât, pe umeri, pe mâini, pe glezne*, cu a doua Taină creştină **–** Sf. Mir;" (p. 145);

„*Dumnezeu, nemurire, înviere, judecată, diavol şi iad*, **–** astea-s vorbe de ameție a minții, bune pentru proşti." (p. 209);

„Iar a doua e ocârmuirea la care leagă şi slujirea omenească; *ocârmuirea atârnătoare de om, iubitoare de om, hotărâtoare de om*." (p. 278);

„Dezechilibrul, haosul şi anarhia sunt cam acelaşi lucru; *o schimonosire, o degenerare, un accident, un păcat colectiv*." (p. 283).

D. Particularități pragmatice

I. Indicații, interpretări (între paranteze, între liniuțe grafice) ale autorului, cu rol persuasiv

Asemănătoare indicațiilor conversaționale notate între paranteze, care apar în corpusurile de limbă vorbită nedialectală, cu ajutorul cărora se indică

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

coordonatele contextului de enunțare, indicațiile care apar în textul *Cărării Împărăției* exprimă dorința și nevoia autorului de a-și explica, pe de o parte, și de a explica destinatarului textului, pe de altă parte, variatele probleme avansate în vederea teoretizării, parantezele sau liniuțele grafice conținînd interpretări ale lui Arsenie Boca menite să persuadeze destinatarul. Existența acestor indicații de natură discursiv-interpretativă creează impresia desfășurării unui dialog între autor și destinatar. Aceste indicații ale autorului se constituie în *mărci ale adresării directe către destinatar*:

„Dar Domnul, ca un Dumnezeu, cunoscând gândurile protivnicului, n-a urât pe fariseii puși la lucru de el *(căci cum ar fi făcut-o, fiind prin fire bun?)* (p. 30);

„Când războiul nevăzut între iubire și ură a ajuns aici, Iisus bate pe diavol – *tot ca om, să nu uităm* – prin neputința și neprețuirea trupului." (p. 32);

„Firește că și noi în lupta cu patimile – *treabă de începători, dar care poate ține o viață întreagă* – trebuie să dăm cu el o luptă în duh." (p. 33);

„Însoțitorul regelui însă, cuprins de duhul rău, care cerea moarte de om, nu se lăsa bătut ușor, de aceea regele îi spune de mai multe ori același cuvânt. *(E știut că pentru a scoate un gând rău din mintea cuiva, trebuie să i-o învălui de foarte multe ori cu cuvântul bun, ca s-o izbăvești din robia gândului străin. Asta-i calea cea mai lungă: de la urechi la inimă.)*" (p. 45);

„Căci de la amândouă acestea, care sunt împletite întreolaltă în chip pământesc, se depărtează Duhul Domnului, adică contemplația și cunoștința duhovnicească, în locul lor venind duhul rău, adică cugetul pământesc, care chinuiește cu tulburările și zvârcolirile neîntrerupte, proprii celor supuse vremii și stricăciunii, ca pe unele ce-s scuturate de boala nestatorniciei gândurilor. *(Tare se potrivesc acestea la înfățișarea vremii noastre, când oamenii s-au răzvrătit împotriva Duhului, de aceea nu mai e literă să-i împace.)*" (p. 61);

„Pe urmă numai singur Dumnezeu știe **–** *și precum știe și face* **–** dacă pentru cineva e mai de folos viața, sau mai mult îi folosește mutarea din viața aceasta." (p. 110);

„Deci, cu prilejul târcoalelor morții în jurul vieții sale, Dumnezeu în atotștiința Sa, văzându-1 că s-a îndreptat pe calea bună pentru toate zilele lui pe care le-ar mai avea **–** *dacă ar fi cuminte* **–** în chip nevăzut și minunat îl scapă de moarte sigură." (p. 110-111);

„Știam și până la El că avem o obârșie divină, că suntem nemuritori cu sufletul, că este un singur Dumnezeu, spiritual, nevăzut **–** *știau acestea și dacii lui Zalmoxis de pe meleagurile noastre* **–**, dar cu venirea lui Iisus Hristos, ca Om între oameni, în istorie, se repară structural firea omenească." (p. 145);

„Deci când împrejurările te aduc în situația să vezi limitele rațiunii, cataclismul în față, puterile răului dezlănțuite, nu tremura căci nu ești singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvilește haosul, iar pe tine te crește mai presus de om, împrumutându-ți și ție nimbul divinității. *(Să nu pierdem din vedere că aci se descriu însușirile și rosturile majore ale creștinismului, într-o concepție fundamentală, totală, despre viață și lume. Și, ceea ce se schițează aci sunt doar linii extrem de sumare față de infinita lor bogăție și frumusețe în trăirea lor autentică.)*" (p. 147);

„Stăruim în tot chipul cu putință asupra unirii lui Hristos cu fiecare din puterile sufletului, precum și asupra puterilor înseși, pentru că mântuirea **–** *singurul bun ce ne*

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

trebuieşte cu adevărat **–** este, pe rând: o lucrare şi a minții, şi a voinței, şi a dragostei;" (p. 169);

„Ne trebuie **–** *grăind mai pe înțeles* **–** mai multă inimă în minte şi mai multă minte în inimă, căci altfel, fără lucrarea de unire a preafericitului nume, o iau razna şi inima şi mintea." (p. 194);

„Din această schemă tehnică, putem înțelege, pe rând, următoarele: că instinctul, deşi e fără minte, totuşi nu poate trece la faptă, fără învoirea minții şi fără încuviințarea câtorva cenzuri. *(Ce bine ! Şi ce rău, când însăşi stăpânirea minții e coruptă şi cenzura cumpărată!)*" (p. 241);

„De aceea preotul **–** *care se înțelege că trebuie să fie un drept* **–** e numit chiar mai mult decât atâta;" (p. 284).

II. Strategia persuasivă a citatului

În textul *Cărării Împărăției*, prevalează tehnica citatului, citatele din Sfînta Scriptură fiind oferite de către Arsenie Boca după ediția din 1936 a Sfintei Scripturi şi ediția din 1939 tradusă de Preoții Prof. Vasile Radu şi Gala Galaction, cu scopul de a persuada destinatarul:

„Cuvintele Evanghelistului ne descriu şi această latură a războiului, căci zice: «*Şi după ce sfârşi toată ispita, diavolul se depărtă de la El, până la o vreme*.»" (p. 30);

„Iată cuvintele Sf. Maxim Mărturisitorul despre acest numit al doilea fel de ispită pe care l-a avut Mântuitorul de învins: „*După ce, aşadar, prin biruința asupra primei ispite, cea prin plăcere, a zădărnicit planul Puterilor, Căpeteniilor şi Stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-şi pună în lucrare şi al doilea atac, adică să vină şi cu încercarea ce le mai rămăsese, cu ispita prin durere*." (p. 30);

„Dar Sf. Pavel zice: «*Ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți, noi răbdăm, huliți, noi mângâiem; ca o lepădătură ne-am făcut, gunoiul tuturora până astăzi*»" (p. 34);

„Iar proorocul care-l înfricoşase, zise îndată: «*Şi Domnul a ridicat (acum) păcatul de deasupra ta şi tu nu vei muri*.» (p. 41);

„După Sf. Marcu Ascetul: «*Dacă cineva, păcătuind în chip vădit şi nepocăindu-se, n-a pătimit nimic până la moarte, socoteşte că judecata lui va fi fără milă acolo*.»" (p. 56);

„Iar Sfântul Marcu Ascetul spune toate acestea pe scurt: «*Păcat spre moarte este tot păcatul nepocăit. Chiar de s-ar ruga un Sfânt pentru un asemenea păcat al altuia, nu e auzit*.»" (p. 64);

„Cuvintele sfântului ne învață: «*Pentru greşeala dintâi s-a furişat în trup legea păcatului care este plăcerea simțurilor, iar pentru aceasta s-a hotărât moartea trupului, rânduită spre desființarea legii păcatului. Cel ce ştie că moartea s-a ivit din pricina păcatului, spre desființarea lui, se bucură pururea în sufletul lui când vede cum e stinsă legea păcatului în trupul său, prin diferitele strâmtorări, ca să primească în duh fericita viață viitoare. Căci ştie că nu se poate ajunge la aceea de nu e golită mai înainte din trup, ca dintr-un vas, încă din viața aceasta, legea păcatului, susținută prin înclinarea voinței spre el. Cel ce nu primeşte întâmplările care îl depărtează de patimi, acela fuge de ceea ce nu trebuie să fugă*.»" (p. 101-102);

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Iată întărirea acestora prin cuvântul Sf. Marcu Ascetul: «*Prin Botez ni s-a dat Harul, însă stă ascuns în chip nearătat, aşteptând ascultarea noastră şi împlinirea poruncilor, pentru care am primit putere prin el*.»" (p. 142);

„Sf. Maxim merge până acolo, încât spune: «*Ființa virtuții din fiecare este Cuvântul cel unic al lui Dumnezeu, căci ființa tuturor virtuților este însuşi Domnul nostru Iisus Hristos.*»" (p. 143);

„Sf. Maxim Mărturisitorul spune: «*Până la sfârşitul lumii pătimeşte tainic pururea cu noi, pentru bunătatea Sa şi după măsura suferinței aflătoare în fiecare.*» (p. 159).

III. Mărci discursive

În țesătura textului avut în vedere, pot fi identificate diverse tipuri de mărci discursive cu variate roluri pragmatice: marca discursivă *deci*, cu rol de tematizator, diferite mărci pragmatice ale organizării discursului, tipuri de mărci discursive ale sporirii atenției destinatarului, mărci ale conexiunii diverselor părți de discurs, mărci discursive ce introduc o informație cu vădit caracter explicativ, relaționînd, în acelaşi timp, explicația de discursul anterior:

1. Marca discursivă *deci*, cu rol de tematizator[17]

Marca discursivă *deci* are, în textul analizat, funcția pragmatică de a sintetiza ceea ce s-a afirmat anterior, în discurs, relaționînd sinteza marcată prin *deci* de discursul anterior:

„Sufletul are şi el o parte pătimaşă, care, prin negrijă, nărăvindu-se cu viața cea trupească, aşa se învoieşte şi se leagă de tare cu plăcerea din lumea aceasta, încât n-ar mai vrea să-i moară trupul, ci ar vrea să fie veşnică viața aceasta vremelnică. Poate că şi de aceea a lăsat Dumnezeu viața aceasta aşa de necăjită, ca să ne mai şi săturăm de ea. *Deci*, ca nişte dezlegați de plăcerile vieții, mai fericiți sunt săracii, ca bogații." (p. 23);

„De aceea, socotind piedicile mântuirii la justa lor valoare, spunem că în calea mântuirii sau a întoarcerii noastre Acasă se mai ridică o stavilă: vrăjmaşul însuşi, puterea răului în persoană, sau îngerul rău. Mândria lui nu poate răbda bătaie; acesta-i chinul păcatului său, că totuşi trebuie s-o capete. *Deci*, dacă a fost bătut când se lupta cu noi din afară, prin gura lumii, dacă a trebuit să fugă ruşinat, după zeci de ani de lupte dinăuntru, din trup şi suflet, atunci sufletul şi mintea, făcându-se curate, îl prind în prezența nevăzută." (p. 25);

„Această desăvârşire urmărită şi aşteptată de Dumnezeu de la om, ni s-a revelat, ni s-a dat model în persoana clară şi reală a lui Iisus Hristos, a Dumnezeu-Omului. De aceea El e Calea şi naturală şi supranaturală a desăvârşirii. Iisus Hristos nu avea nevoie de mântuirea Sa, dar fără pogorârea Sa, în trup de om re-creat, născut afară de calea păcatului, mântuirea noastră ar fi fost cu neputință; ori noi eram şi suntem cei ce avem nevoie de mântuire. *Deci* pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu, simțită de noi ca o credință arzătoare de mântuire, ni s-a arătat şi ni s-a arătat ca model de viață persoana reală a Mântuitorului nostru Iisus Hristos." (p. 26);

[17] În opinia lui S. Stati, rolul tematizatorilor este acela „de a sintetiza conținutul unei propoziții anterioare, deci de a sintetiza o informație semantico-sintactică anterioară" (t. n.) (Stati 1996: 273).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Înaintea lui Dumnezeu adevărata virtute e smerenia care tămăduieşte, curăţă şi întoarce toate spre pace. *Deci*, când amărăciunea încercării şi-a împlinit lucrul, iarăşi întoarce Dumnezeu toate spre bucurie." (p. 47);

„Noi, slujitorii Săi, nu purtăm preoția noastră, sau preoția legii vechi, ci purtăm şi propovăduim preoția împărătească a lui Iisus Hristos. *Deci* nu chemăm pe oameni cu chemare de om, ci Dumnezeu preamilostivul îşi cheamă copiii, prin graiul omenesc al slugilor Sale văzute." (p. 88-89).

2. Mărci pragmatice ale organizării discursului

Pot fi identificate, în desfăşurarea textului propus spre analiză, tipuri de mărci discursive prin intermediul cărora autorul structurează discursul[18]:

„Cu acest potrivnic a avut Iisus o luptă îndoită, *una* prin ispitele plăcerii şi *a doua* prin încercările durerii." (p. 27);

„*Pe de altă parte*, ispititorul, duhul cel rău, cearcă şi pe rege, îndemnându-l să despartă poporul în două tabere, una a lui şi alta a fiului său şi să se bată împreună, ca să-şi apere tronul, ceea ce ar fi pricinuit multă vărsare de sânge." (p. 43);

„Zguduirea aceasta are semnificație şi urmări; *odată* dovedea dezechilibrul lui nervos, iar *al doilea*, acest dezechilibru creşte într-un moment de spaimă şi, de-acum încolo, faptele lui sunt din ce în ce mai demente." (p. 65-66);

„Iată prin urmare că încercările şi neliniştile vremii au şi ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultimul reazim etern al liniştii, iar *pe de altă parte* ne conduc la găsirea de noi înşine, ca făpturi renăscute în Dumnezeu şi ajunse la libertatea spiritului." (p. 159);

„Pentru ca să înfrâneze pe om de la o cădere ca aceasta, Dumnezeu l-a numit iconom nedrept, *pe de o parte*, pe motivul că n-are proprietatea absolută, ci numai proprietatea relativă; iar *pe de altă parte*, ca să-l ferească de căderea în nebunia îngerului rău." (p. 299).

3. Mărci ale sporirii atenției destinatarului

Arsenie Boca utilizează, în mod frecvent, mărci discursive prin intermediul cărora reuşeşte să mărească atenția destinatarului asupra celor relatate în discurs:

„*De aceea zic*, cine vrea să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârşit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme." (p. 27);

„*Noi însă zicem*: unde este fericirea aceea, să cădem şi noi în «primejdia» în care a căzut Dumnezeu; iar de nu ne primejduim pentru Dumnezeu e semn că nu suntem vrednici." (p. 27);

„*Pricepem prin urmare* că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputință izbăvirea de necazuri şi mântuirea." (p. 39);

[18] Cu acelaşi rol de organizare a discursului, ocură, în textul *Cărării Împărăției*, diverse *elemente deictice discursive*: „*Ajunşi la acest loc al depănării cuvântului*, e bine să mai lămurim câteva lucruri, dintre care cel dintâi e îndreptarea părerii greşite ce o au unii creştini despre «mântuirea în dar», pe care a câştigat-o Iisus Hristos pentru noi." (p. 34).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„*Înțelegem de aici*, că atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viață noastră.” (p. 42);

„*Să nu uităm însă* că una e lupta şi suferința omului mărturisit şi alta e suferința omului nemărturisit.” (p. 42);

„*Să fim înțeleşi*: încercările acestea nu-s pedeapsă, ci şcoală, lumină pentru minte şi milă de la Dumnezeu.” (p. 49);

„*Zic însă*: cine vrea să urmeze pe Domnul şi să se asemene cu El, în cruce să se asemene, şi, cât poate să cuprindă firea omenească, asemenea cu El va fi.” (p. 55);

„*Trebuie să arătăm* că, dacă în vremea când avea Duhul lui Dumnezeu n-a vrut să se îndrepte, acum, muncit de diavol, îi va fi cu atât mai greu să se îndrepteze, dacă nu chiar cu neputință” (p. 65);

„*Să fim înțeleşi*: Biserica nu tăgăduieşte spiritismul, ci-l opreşte.” (p. 67);

„*Şi iarăşi mărturisim*: că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut.” (p. 77);

„*Se poate spune şi aşa*: orice silință spre împlinirea poruncilor e o nevoință a virtuții.” (p. 142);

„*Să luăm însă un alt aspect*. Dacă omul călătoreşte neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la îndrăcire: pradă a unui duh rău, sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.” (p. 149);

„*Să ne apropiem* acum de o analiză concretă a tensiunii dintre minte şi patimi.” (p. 155);

„*Reținem de aici* că şi moartea e o poruncă, ce ne izbăveşte desăvârşit de nestatornicia firii.” (p. 158);

„Dar, *să nu uităm*: numai după ce ei, prin nevoințele cele de bună voie, au scos toate puterile sufletului din robia lucrării contra firii şi le-au adus la lucrarea potrivită cu firea, spre care le erau date.” (p. 201-202).

4. *Şi, iar, drept aceea, de aceea* – mărci ale conexiunii diverselor părți de discurs

Mărcile ***şi, iar, drept aceea, de aceea*** au, în textul *Cărării Împărăției*, rolul obişnuit al oricărui tip de marcă discursivă, şi anume, acela de a relaționa diverse părți de discurs[19]:

„El umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, căutând mereu pe frații Săi, pândind şi alergând după fiecare ins, «până-i va prinde pe toți cei ce se vor mântui, ca pe Pavel», şi neavând odihnă până nu-i adună pe toți Acasă. *Şi* acesta o face mereu, în fiecare veac de oameni până la sfârşitul lumii.” (p. 35);

„Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispăşirea. Ispăşirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înțelepțire, o îndreptare mai aspră. *Iar* fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ne ține cumpănă între faptă şi răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptății, ca de o lege milostivă, prin care ne curățim de petele faptelor rele.” (p. 41);

[19] În acest sens, B. Fraser este de părere că mărcile discursive reprezintă „o clasă de expresii care semnalează felul în care vorbitorul intenționează să relaționeze mesajul de bază cu discursul anterior” (t.n.) (Fraser 1990: 387).

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Dar când nu ne cunoaştem vinovățiile, ne înşelăm după părerea noastră cu «dreptatea» pe care n-o avem, şi necunoscându-ne, nu răbdăm cele ce vin peste noi, cu rânduiala lui Dumnezeu. *Drept aceea*, când auzi pe cineva făcându-te tobă de ocări şi blesteme, nu te pripi cu mintea şi nu sări cu gura, răspunzându-i ce nu trebuie." (p. 45);

„Ne-a adus Dumnezeu din neființă la ființă, dar să ne mântuiască nu poate fără noi. *Drept aceea*, în tot felul ne cheamă ca să-L cunoaştem ca Tată şi pe noi întreolaltă ca frați şi fii ai aceluiaşi Părinte." (p. 86);

„Şi va fi judecata, căci fărădelegile au adus potopul şi fărădelegile strigă şi grăbesc judecata. *Drept aceea*, văzând că s-a luat pacea de pe pământ, dar timpul încă nu ni s-a luat, cu glasul lui Dumnezeu chemăm pe toți oamenii de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a hotărât o zi în care va să judece lumea!" (p. 127);

„Americanul cu musca nu s-a mulțumit numai cu studierea caracterelor exterioare, rezultate din împerechere, ci a căutat să pătrundă mai ales în mecanismul cauzal sau genetic al eredității. *Drept aceea*, ajutat de unelte şi colegi, a ajuns să stabilească într-un mod care exclude îndoiala, că elementele ultime, de care depinde ereditatea deosebitelor caractere, sunt părticele infinit de mici pe care le-a numit «gene», aflătoare în nucleul celulei germinative." (p. 219):

„Ori toate celelalte păcate, ce le-ar putea face omul, adunate la un loc, sunt mai mici decât acesta singur. *De aceea*, din milostivire mai presus de înțelegere pentru mulțimea neputinței lor, nu-i bagă Dumnezeu în cuptorul smereniei, că nu rabdă neghina o probă ca aceasta, ci vor merge în osândă, dar nu în osânda cea mai mare, ca ucigaşii de sine." (p. 56);

„Căci cu adevărat a fugit mintea omului care o viață întreagă nu face altceva decât să stingă glasul conştiinței. *De aceea* nu vrea Dumnezeu să ieşi din viața aceasta, fără să ştii şi tu că ți-ai omorât sfătuitorul cel mai bun, ce-1 aveai la îndemână pretutindeni, şi nu te lasă să pleci fără să vezi, încă de aici, unde te vei duce." (p. 87-88);

„Nestatornicia firii omeneşti, cu trecerea de vreme, cu venirea pe lume a altor rânduri de oameni, făcu să pălească, ba chiar să se şi stingă această lumină a suferinței, aprinsă de urgiile istoriei. *De aceea* năpăstuirea vremilor se dezlănțuie cam în fiecare rând de oameni." (p. 97);

„El însă nu era născut prin voia oarbă a instinctelor, ca să vină cu perdeaua groasă a păcatului pe ochii minții, ci ochii Lui aveau nealterată străvederea absolută a lumii. *De aceea* singura concepție fără greşeală şi izbăvită de relativitate o are numai Dumnezeu **–** Absolutul **–**, începutul şi finalitatea lumii. El e singurul a cărui concepție face din haos, cosmos." (p. 148).

5. *Căci, că* **– mărci discursive ce introduc informații cu vădit caracter explicativ, relaționînd, în acelaşi timp, explicația de discursul anterior**

Mărcile *căci* şi *că* nu au, în text, exclusiv rolul de a introduce informații ce includ explicații suplimentare ale autorului, ci şi funcția discursivă de a relaționa explicația de discursul anterior:

„Uitaseşi să ți le mărturiseşti, să te dezlegi de vina lor, şi iată, şi se aduc aminte. *Căci* prin cei apropiați primim arsurile cele mai curățitoare, **–** ştiut fiind că nu este nedreptate la Dumnezeu." (p. 46);

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„Acestea sunt semnele răbdării, dar mai presus de acestea este a se socoti pe sine pricina încercării. ***Căci*** multe din cele ce ni se întâmplă, ni se întâmplă spre îndrumarea noastră, sau spre stingerea păcatelor trecute, sau spre îndreptarea neatenției prezente, sau spre ocolirea păcatelor viitoare." (p. 19);

„Deci, ca niște dezlegați de plăcerile vieții, mai fericiți sunt săracii, ca bogații. ***Căci*** bogatul zice: «Acum, suflete, ai multe bunătăți, adunate pe mulți ani: mănâncă, bea și te veselește.»" (p. 23);

„Așa se face că sunt oameni păcătoşi care n-au necazuri. Pe aceştia i-a lepădat Dumnezeu. *Căci* ştiindu-le firea, precum că nu au leac şi nu pricep nimic din ocârmuirea Sa, îi lasă în păcatele lor." (p. 55);

„Nu fericiți, așadar, pe cei ce n-au necazuri în lumea aceasta. *Căci*, cunoscându-i Dumnezeu că n-au minte să-I înțeleagă căile, nu le mai rânduieşte o îndreptare prin încercări în lumea aceasta, ci osânda în cealaltă." (p. 56);

„Dacă năzuim spre Dumnezeu, pe El ÎI moştenim şi viața veşnică; iar dacă înclinăm spre firea pieritoare, vom pieri de la fața lui Dumnezeu şi cu cel rău vom petrece fără de sfârşit. *Căci* noi suntem pieritori cu firea pământească, dar nemuritori cu firea cerească; veşnicia noastră însă de noi atârnă unde s-o petrecem." (p. 86);

„Dar cu Hristos, da; însă nu e nici atunci altă biruință, ci tot aceeași, prelungindu-se în vreme şi înmulțindu-se cu luptătorii. *Căci* Iisus Hristos împlineşte ceea ce ne lipseşte nouă: ne-a dăruit o a doua naştere, iertându-ne de prima;" (p. 140-141);

„Față de această de necrezut perspectivă a valorii omului, nu strică să o facem şi mai luminoasă printr-un contrast de cuvinte. *Căci* după cum unii ridică până la Cer valoarea omului, alții caută să-i coboare până la pământ toată însemnătatea sa." (p. 149);

„Trebuie trecute vămile, ruşinând încă de aici, de pe pământ, pe vameşii văzduhului, ca la mutarea noastră dincolo, cunoscând ei focul dumnezeiesc ce a ars lucrurile lor din noi, să nu ne poată opri cu vreo datorie neplătită din vremea de acum, vreme rânduită încercărilor. *Că* așa zic Părinții, că vremea de acum spre pocăință ne e dată." (p. 54).

IV. Elemente deictice utilizate ostensiv: interjecțiile prezentative

Unele elemente deictice sînt utilizate, în textul analizat, nu numai simbolic, ci şi gestic. Un exemplu de elemente deictice utilizate ostensiv este cel al interjecțiilor prezentative şi, dintre acestea, cel al interjecției prezentative *iată*:

„*Iată* cum, din neascultare şi nepocăință, începe calea pierzării care-1 duce până în fața morții, lipsit de orice pietate şi prăbuşindu-1 în pierzarea veşnică." (p. 77);

„*Iată* de ce, neştiindu-ne sfârşitul, suntem datori a ne afla mereu în pocăință, ca într-însa să fim socotiți în veci." (p. 102);

„*Iată* de ce toată grija şi rugăciunea să ne fie să-i primească Dumnezeu în locaşurile drepților pe cei ce ne-o iau înainte, scăpând, cu orânduire dumnezeiască, din învelitoarea vieții celei deşarte." (p. 113);

„Cât se poate prinde de minunea acestei Sfinte Taine, *iată* spunem că ea lucrează revenirea oamenilor la nerăutatea pruncilor." (p. 116);

„*Iată* sfatul de primejdie care-i încâlceşte pe oameni în rele şi-i bagă în toate necazurile şi în tot întunericul, iar mâine, poimâine, ca nişte storşi de vlagă, nu mai sunt buni de nimic." (p. 119);

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

„*Iată* mai pe înțeles graiul rugăciunii Mântuitorului, pentru creştinătatea de peste veacuri şi de peste tot pământul, prinsă pe cât s-a putut, în sunetul acestor şapte surle..." (p. 127);

„*Iată* cercul vicios pe care-1 strângeau cu putere, asupra firii omeneşti, Domniile şi Stăpâniile întunericului, îmbrăcându-se pe ascuns în simțirea cea după fire şi povârnind-o spre o lucrare contra firii şi contra ascultării de Dumnezeu." (p. 133);

„Făptura noastră cea sufletească sau duhovnicească se uneşte cu Hristos, iar El se face **–** aşa-zicând **–** Duhul nostru. *Iată* pe scurt ce este tămăduirea firii noastre, sau înnoirea omului." (p. 142);

„Deci *iată* că iarăşi şi de la cumpăna minții atârnă reuşita sau nereuşita strădaniei lui Dumnezeu cu desăvârşirea noastră." (p. 156);

„*Iată* cum s-a furişat în sfatul minții legea păcatului, care este plăcerea simțurilor şi pentru care s-a hotărât moartea trupurilor, ca nu cumva răutatea să fie nemuritoare." (p. 213).

V. Structuri emfatice. „Frazele scindate sau clivate"

„Frazele scindate sau clivate" (Metzeltin 2011: 160) reprezintă, în textul pe care îl avem în vedere, „strategii ale emfatizării la nivelul sintactic" (Metzeltin 2011: 156). Elementul emfatizat de către autor este substantivul cu funcția sintactică de subiect, care este situat după verbul copulativ *a fi*, în cadrul frazei scindate:

„*Ceea ce urmăreşte Dumnezeu în tot chipul* e mântuirea sau întoarcerea noastră duhovnicească spre El şi Acasă, chiar dacă mai rămânem şi în viața aceasta." (p. 101);

„*Ceea ce însă trebuie combătut, în lumina analizelor de până acum*, este aroganța ştiințifică, dogmatismul ei îngust şi miop, vicii pe care, de altfel, adevărații savanți nu le practică niciodată. (p. 234);

„*Ceea ce încercăm aci*, e o scufundare în străfunduri, o experiență existențială." (p. 254).

Concluzii

Studiul nostru scoate în evidență şi analizează principalele particularități *morfologice*, *sintactice*, *retorice* şi *pragmatice* ale cărții lui Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*. Între particularitățile *morfosintactice*, au fost selectate spre a fi luate în discuție *structuri analitice, la nivel morfologic*, de tip *locuțiune verbală*, tipuri de *structuri analitice, la nivel de flexiune* (vezi, în acest sens, A. *Particularități morfologice*, II. *Diateza*, III. *Infinitivul* şi IV. *Viitorul*), un tip de *structură analitică la nivel sintactic* (vezi, în acest sens, B. *Particularități sintactice*, I. *Predicatul complex*) etc. Dintre particularitățile *retorico-pragmatice*, au fost analizate *anafora, chiasmul, întrebarea (retorică) ca strategie argumentativă, metafora argumentativă, strategia persuasivă a citatului*, diverse tipuri de *mărci discursive* cu variate roluri pragmatice: marca discursivă *deci*, cu rol de *tematizator*, diferite *mărci pragmatice ale organizării discursului*, tipuri de *mărci discursive ale sporirii atenției destinatarului, mărci ale conexiunii diverselor părți de discurs, mărci discursive ce introduc o informație cu vădit caracter explicativ, relaționînd, în acelaşi timp, explicația de discursul anterior* etc.

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)

Izvoare

Boca, Arsenie, *Cărarea Împărăției*, Ediția a V-a, ediție îngrijită de Preot Conf. Dr. Simion Todoran şi Monahia Zamfira Constantinescu, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Deva, 2006, 358 p.

Bibliografie

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti, 2005, vol. I, *Cuvântul*; vol. al II-lea, *Enunțul* (=GALR).

Dascălu, Valentina, *Manipulation through Words: rhetorical Devices in political and religious Speeches*, în Horia Hulban (editor), *Style in Language, Discourses and Literature*, Editura Lumen, Iaşi, 2004, vol. al II-lea.

Fraser, Bruce, *An Approach to Discourse Markers*, în *Journal of Pragmatics*, 14, 1990.

Frâncu, Constantin, *Formele verbale şi pronominale cu* **î**- *protetic în limba română*, în *Dacoromania, Jahrbuch für östliche Latinität*, V, 1979-1980, Freiburg, 1982.

Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2009.

Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iaşi, 1997.

Metzeltin, Michael, *Gramatica explicativă a limbilor romanice*. *Sintaxă şi semantică*, Traducere Dinu Moscal, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2011.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educational, Bucureşti, 2003.

Rovența-Frumuşani, Daniela, *Argumentarea. Modele şi strategii*, Editura Bic All, 2000.

Stati, Sorin, *La semantica delle relazioni transfrastiche*, în *Studi orientali e linguistici*, 6, 1995-1996, Universita degli Studi di Bologna, 1996.

Stati, Sorin, *Teorie şi metodă în sintaxă*, Editura Academiei, Bucureşti, 1967.

BDD-A6991 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 13:52:21 UTC)